

تضعیف توان پوشش نیاز ارزی حساب جاری کشور از محل صادرات غیر نفتی

وضعیت ترازپرداخت‌های کشور حاکی از تضعیف قابل توجه تراز تجاری کالایی غیرنفتی در سال ۱۳۹۵ است. این در حالی است که صادرات نفت خام نسبت به سال قبل روند صعودی را دنبال کرده است. حساب خدمات نیز همچنان منفی باقی مانده که عمدتاً به واسطه افزایش واردات خدمات است. ارقام حساب جاری کشور نیز طی سال های متوالی نشان می دهد در سال ۱۳۹۵ توان پوشش دهی نیاز ارزی کشور توسط عایدات ارزی کاهش یافته است. در ادامه، به مرور وضعیت موارد فوق و دلایل تضعیف تراز غیرنفتی پرداخته می شود.

الف- تراز غیر نفتی کشور

جدول ۱- موازنه پرداخت ها (میلیارد دلار)			
درصد تغییرات	سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۴	
۸۱.۸	۱۶.۴	۹.۰	حساب جاری
۷۱.۲	۲۰.۸	۱۲.۲	حساب کالا
۳۰.۰	۸۴.۰	۶۴.۶	صادرات کالا(فوب)
۶۶.۱	۵۵.۸	۳۳.۶	صادرات نفتی
-۹	۲۸.۲	۳۱.۰	صادرات غیرنفتی
۲۰.۴	۶۳.۱	۵۲.۴	واردات کالا(فوب)
-۳۷.۸	۱.۴	۲.۲	گاز و فرآورده های نفتی
۲۳.۰	۶۱.۷	۵۰.۲	سایر کالاها
۳۲.۸	-۵.۹	-۴.۵	حساب خدمات
۰.۸	۱۰.۱	۱۰.۰	صادرات خدمات
۱۰.۷	۱۶.۰	۱۴.۵	واردات خدمات
۲۱.۶	۰.۹	۰.۸	حساب درآمد
۹.۰	۲.۵	۲.۳	دریافت
۲.۹	۱.۶	۱.۶	پرداخت
۱.۹	۰.۶	۰.۵	حساب انتقالات جاری
۵.۵	۱.۰	۰.۹	دریافت
۱۰.۵	۰.۴	۰.۴	پرداخت
-	-۱۸.۳	-۲.۵	خالص حساب سرمایه
۳۵.۰	-۵.۷	-۴.۳	اشتباهات و از قلم افتادگی
-	-۷.۷	۲.۲	موازنه کل

منبع داده ها: بانک مرکزی ج.ا.

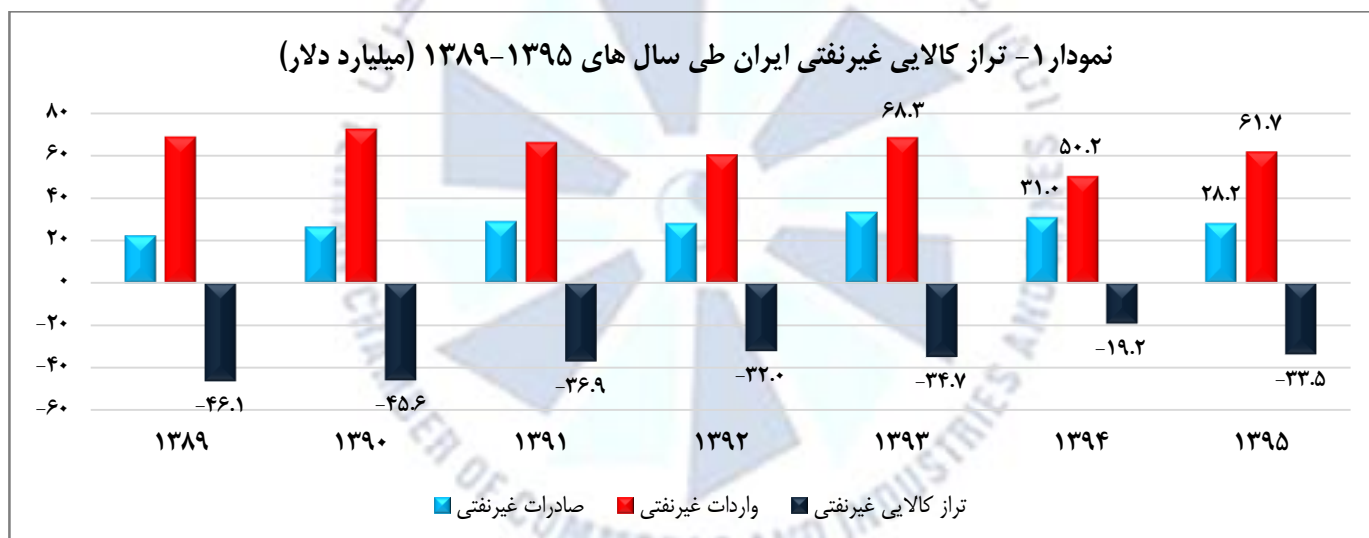
- مطابق آمارهای بانک مرکزی، تراز پرداخت ها در سال ۱۳۹۵ نسبت به سال ۱۳۹۴ حدود ۱۰ میلیارد دلار تضعیف شده است.
- حساب جاری در سال ۱۳۹۵ با رشد ۸۱.۸ درصدی نسبت به سال قبل خود مواجه شده که بخش عمده آن ناشی از رشد حدود ۷۱ درصدی حساب کالا بوده است. افزایش حساب کالا نیز به علت افزایش بیشتر صادرات کالا نسبت به واردات کالا بوده است.
- افزایش ۳۰ درصدی صادرات کالا در سال ۱۳۹۵ نسبت به سال ۱۳۹۴ برآیندی از افزایش ۶۶ درصدی در صادرات نفتی و کاهش ۹ درصدی صادرات غیرنفتی بوده است.
- در سال ۱۳۹۵ سهم نفت از صادرات کالایی کشور حدود ۶۶ درصد بوده که نسبت به سال ۱۳۹۴ افزایش یافته است. (سهم سال ۱۳۹۴ خود ۵۲ درصد بوده است)
- سایر اجزای اصلی حساب جاری مانند حساب خدمات، حساب درآمد و احساب انتقالات جاری نیز در سال ۱۳۹۵ نسبت به سال ۱۳۹۴ بهبود یافته اند.
- خالص حساب سرمایه در سال ۱۳۹۵ نسبت به سال قبل تضعیف شده است که نشان دهنده افزایش خروج سرمایه از کشور است.

معاونت بررسی های اقتصادی

صادرات کالای غیرنفتی ایران طی سال های ۱۳۸۹-۱۳۹۵ با نوساناتی همراه بوده به طوری که طی سال های ۱۳۹۱-۱۳۸۹ روندی صعودی در پیش گرفته اما در سال ۱۳۹۲ نسبت به سال قبل خود با کاهش مواجه شده است. در سال ۱۳۹۴ صادرات کالای غیرنفتی نسبت به سال ۱۳۹۳ با افزایش حدود ۱۸ درصدی به ۳۳,۶ میلیارد دلار (بیشترین میزان صادرات غیرنفتی طی هفت سال اخیر) رسید اما در سال های بعد با کاهش روبرو شد. در سال ۱۳۹۵ صادرات کالای غیرنفتی ایران با استمرار روند نزولی خود و با ۹ درصد کاهش نسبت به سال ۱۳۹۴ به رقم ۲۸,۲ میلیارد دلار رسیده است (نمودار ۱).

واردات کالایی غیرنفتی ایران نیز در سال های ۱۳۹۰، ۱۳۹۳ و ۱۳۹۵ نسبت به سال قبل خود افزایش یافت. در سال ۱۳۹۵ واردات غیرنفتی ایران ۶۱,۷ میلیارد دلار بوده که نسبت به سال قبل رشد ۲۳ درصدی را تجربه کرده است.

تراز کالایی غیرنفتی ایران طی سال های مذکور همواره منفی بوده است. کاهش ۹ درصدی صادرات کالایی غیرنفتی به همراه افزایش ۲۳ درصدی در واردات کالایی غیرنفتی در سال ۱۳۹۵ (نسبت به مدت مشابه سال قبل)، منجر به ایجاد تراز تجاری کالای غیرنفتی منفی ۳۳,۵ میلیارد دلاری شد (نمودار ۱).

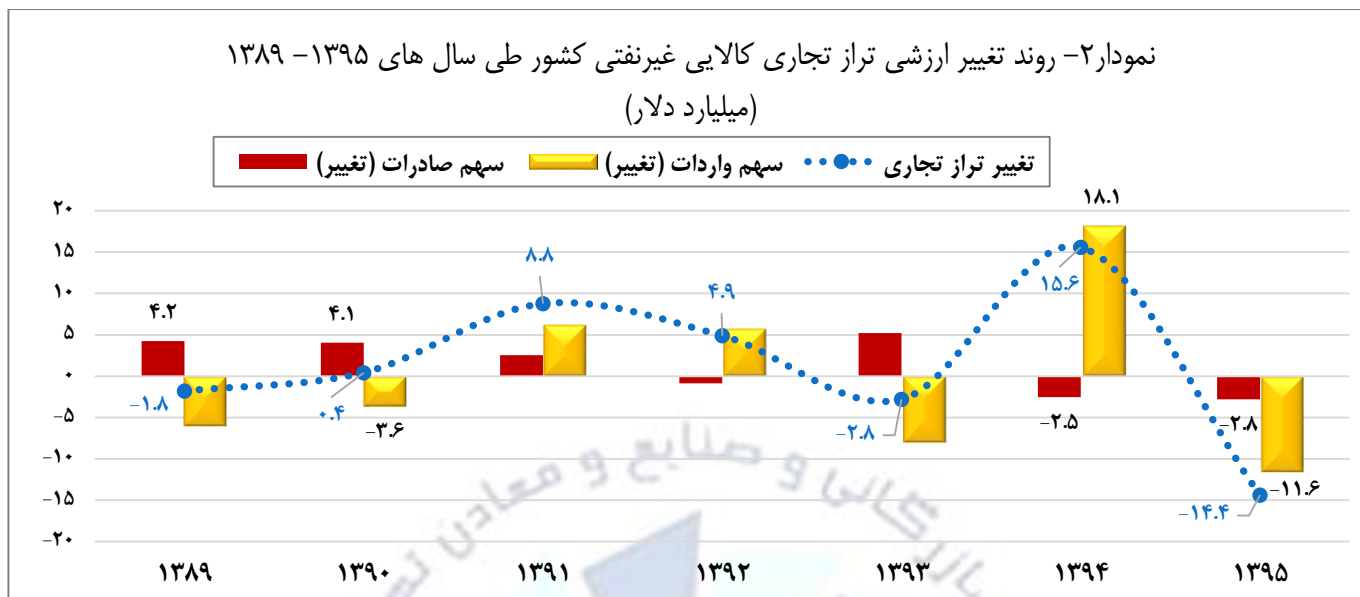
منبع داده ها: بانک مرکزی ج.ا.ا.

مطابق نمودار فوق، تراز تجاری کالایی غیرنفتی کشور در سال ۱۳۹۵ حدود ۱۴,۴ میلیارد دلار نسبت به سال ۱۳۹۴ تضعیف شده است. شایان ذکر است تراز تجاری غیرنفتی سال ۱۳۹۴ به دلیل کاهش قابل ملاحظه واردات کالایی در این سال به طور قابل توجهی بهبود یافته بود، لذا اگرچه تراز منفی سال ۱۳۹۵ در مقایسه با سال ۱۳۹۴ تفاوت معناداری را نشان می دهد، اما تراز منفی نسبت به سالهای قبل همچنان در محدوده کمتر از منفی ۳۰ میلیارد دلار قرار دارد.

بر اساس نمودار ۲، افزایش واردات سال ۱۳۹۵ مطابق روند ۵ سال اخیر، همچنان عامل مسلط در تغییر تراز تجاری بوده است. در واقع، از ۱۴,۴ میلیارد دلار کاهش تراز تجاری سال ۱۳۹۵، ۱۱,۶ میلیارد دلار از محل افزایش واردات بوده است.

معاونت بررسی های اقتصادی

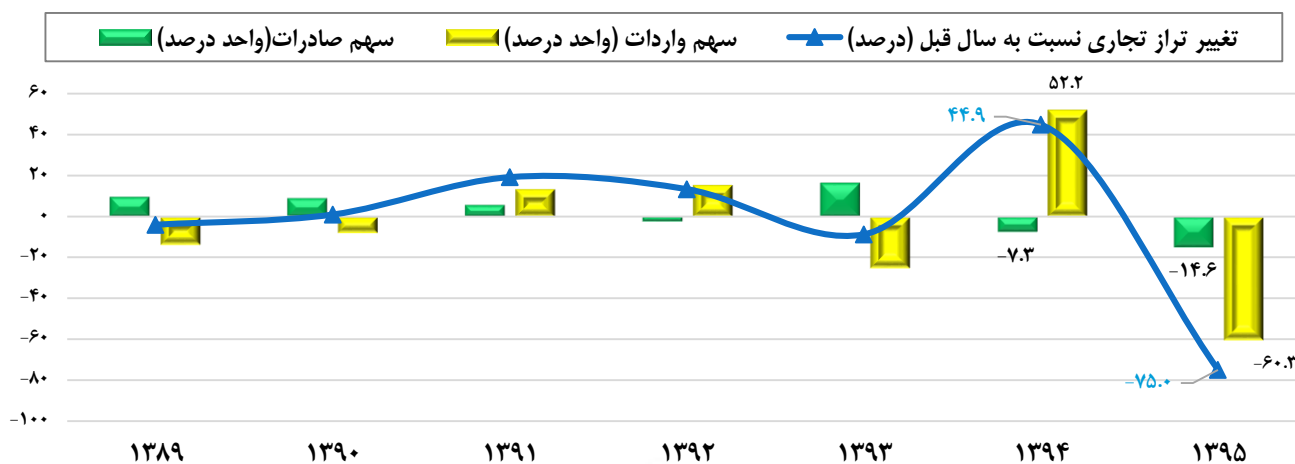
به نوعی، کاهش حدود ۱۸ میلیارد دلاری واردات کالایی غیرنفتی در سال ۱۳۹۴ نسبت به سال ۱۳۹۳، تا حدودی در سال ۱۳۹۵ جبران شده و در حال بازگشت به روند سال های قبل است.

منبع داده ها: بانک مرکزی ج.ا.ا.

نمودار ۳ در تایید مطالب طرح شده نشان می دهد حدود ۶۰٫۳ واحد درصد از کاهش ۷۵ درصدی تراز تجاری سال ۱۳۹۵ از محل افزایش واردات بوده است. مطابق این نمودار، از سال ۱۳۹۰ تاکنون همواره تغییر تراز تجاری با تغییر واردات همسو بوده است. در ارتباط با صادرات کالایی نیز می توان گفت از سال ۱۳۹۰ و پس از اعمال تحریم ها، اثر مثبت صادرات در تغییر تراز تجاری روندی نزولی در پیش گرفته و در سال ۱۳۹۲ منفی شده است. در سال ۱۳۹۳ سهم صادرات از رشد تراز تجاری افزایش یافت و اثر مثبت در تغییر تراز تجاری به جای گذاشت اما در سال های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ مجدداً با کاهش مواجه شد به طوری که در سال ۱۳۹۵ اثر منفی آن بر تغییر تراز تجاری تشدید شده است.

نمودار ۳- درصد تغییر تراز تجاری کالایی غیرنفتی طی سال های ۱۳۸۹-۱۳۹۵

منبع داده ها: بانک مرکزی ج.ا.ا.

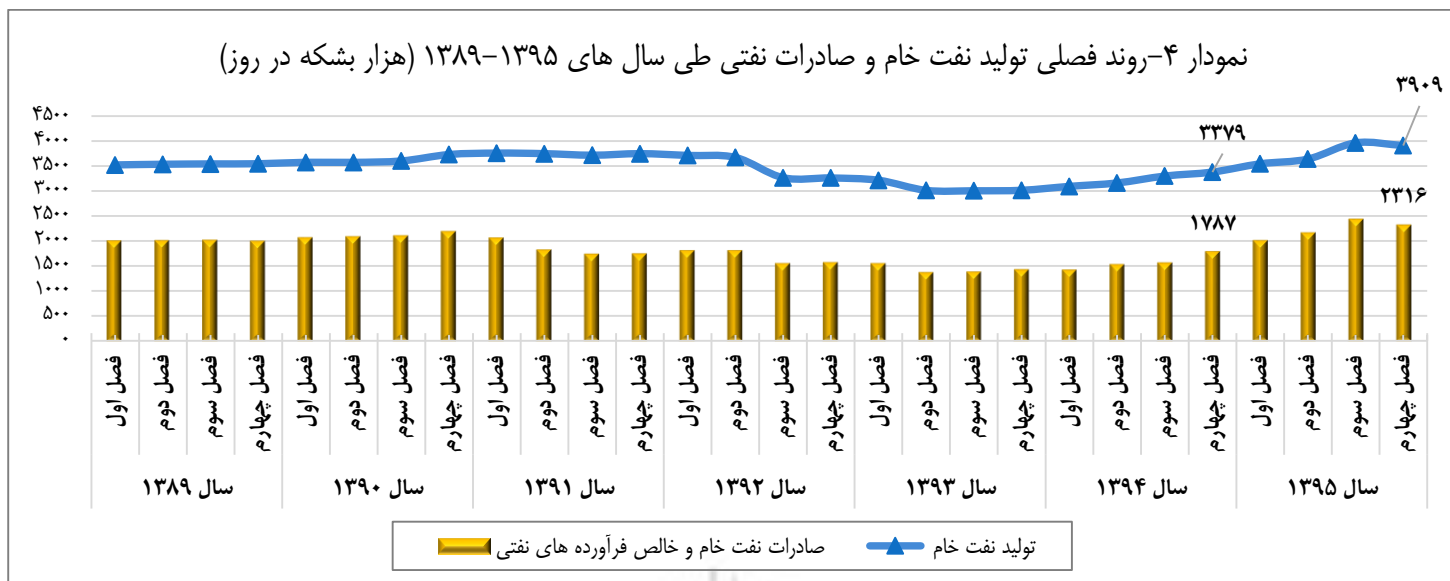
ب- تولید و صادرات نفتی کشور

روند فصلی تولید نفت خام از سال ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۵ نشان می دهد که تولید نفت خام ایران طی این مدت به طور متوسط ماهانه ۰,۴ درصد افزایش یافته است. این در حالیست که متوسط نرخ رشد ماهانه صادرات نفتی در این مدت ۰,۶ بوده است.

در سال ۱۳۹۵ در مجموع ۳,۸ میلیون بشکه در روز نفت خام تولید و ۲,۲ میلیون بشکه در روز صادر شده است که این ارقام (تولید و صادرات نفت خام) نسبت به سال قبل به ترتیب ۱۶,۴ درصد و ۴۱,۳ درصد رشد داشته اند.

با نگاهی به آمار تولید فصلی نفت خام نیز می توان گفت که در سه ماهه چهارم سال ۱۳۹۵، ۳,۹ میلیون بشکه نفت خام تولید شده که نسبت به فصل قبل ۱,۴ درصد کاهش و نسبت به مدت مشابه سال قبل ۱۵,۷ درصد افزایش نشان می دهد. حجم صادرات نفتی در فصل چهارم نیز ۲,۳ میلیون بشکه در روز بوده که نسبت به مدت مشابه سال قبل حدود ۳۰ درصد افزایش یافته است.

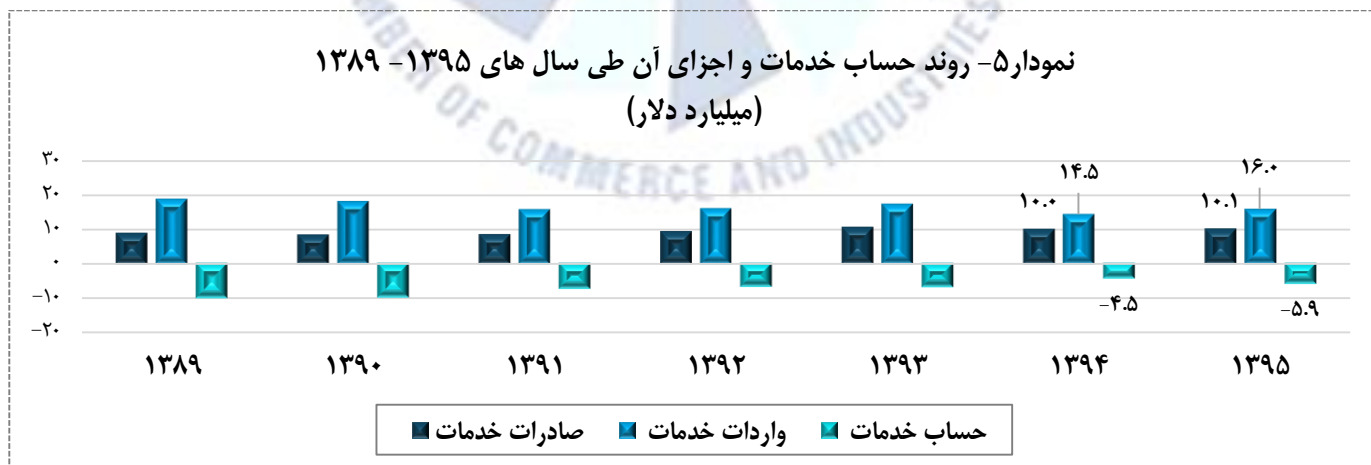
معاونت بررسی های اقتصادی

منبع داده ها: بانک مرکزی ج.ا.ا.

ج- حساب خدمات

حساب خدمات کشور طی سال های ۱۳۸۹-۱۳۹۵ همواره منفی، اما از سال ۱۳۸۹ تا سال ۱۳۹۴ رو به افزایش بوده است و در سال ۱۳۹۴ به واسطه کاهش ۵٫۶ درصدی در صادرات خدمات و ۱۷٫۲ درصدی در واردات آن به بیشترین میزان خود (۴٫۵- میلیارد دلار) طی هفت سال اخیر رسیده است. در سال ۱۳۹۵ با رشد ۰٫۸ درصدی در صادرات خدمات و رشد ۱۰٫۷ درصدی در واردات خدمات، حساب خدمات نسبت به سال قبل خود با کاهش ۱٫۵ میلیارد دلاری مواجه شد و به حدود منفی ۶ میلیارد دلار رسید.

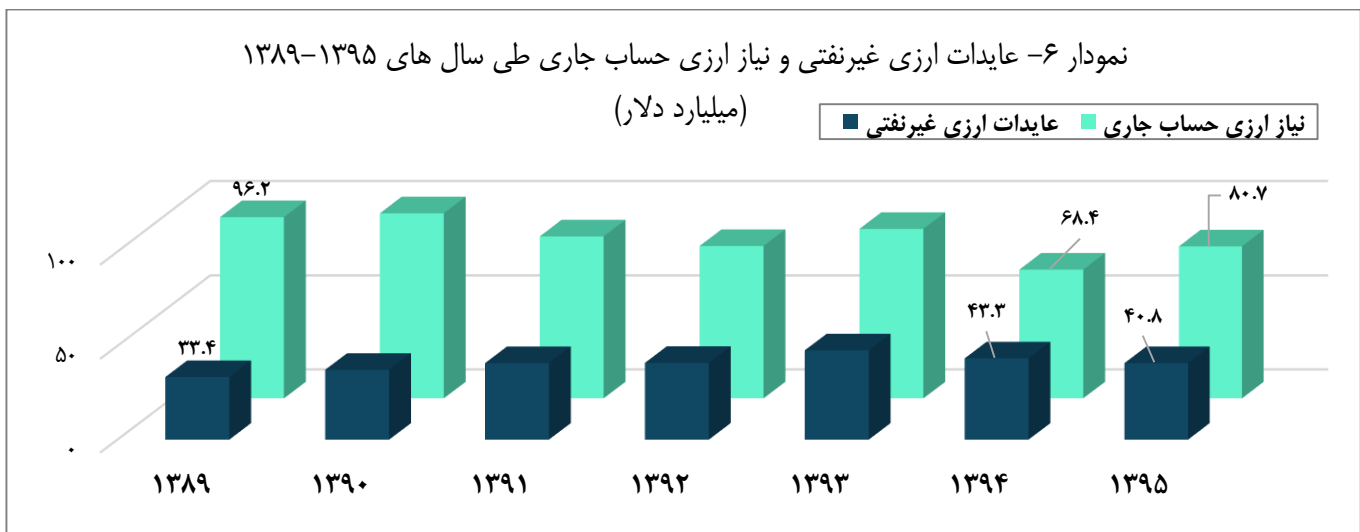
منبع داده ها: بانک مرکزی ج.ا.ا.

د- پوشش نیاز ارزی حساب جاری

معاونت بررسی های اقتصادی

به طور کلی؛ عایدات ارزی غیرنفتی کشور همچنان پاسخگوی نیاز ارزی حساب جاری نیست. با وجود کاهش حدود ۶ درصدی عایدات ارزی غیرنفتی^۱ در سال ۱۳۹۵ نسبت به سال قبل خود، نیاز ارزی حساب جاری^۲ در سال ۱۳۹۵ با رشد ۱۸ درصدی نسبت به سال ۱۳۹۴ مواجه شده است.

با توجه به اجزای تشکیل دهنده عایدات ارزی می توان گفت، کاهش عایدات ارزی غیرنفتی در سال ۱۳۹۵ عمدتاً به علت کاهش صادرات کالایی غیرنفتی بوده است. در سال ۱۳۹۵ حدود ۵۱ درصد از نیاز ارزی حساب جاری کشور توسط عایدات ارزی غیرنفتی پوشش داده شده که نسبت به سال قبل کاهش یافته است.

منبع داده ها: بانک مرکزی ج.ا.ا.

منبع

- حساب های ملی فصلی و سالانه بانک مرکزی
- گزیده آمارهای اقتصادی بانک مرکزی

تهیه شده توسط طاهره کریمی دستنایی

تیر ماه ۱۳۹۶

^۱ شامل صادرات کالاهای غیرنفتی، صادرات خدمات، دریافت حساب درآمد، دریافت حساب انتقالات جاری
^۲ شامل واردات کالاها، واردات خدمات، پرداختی حساب درآمد و پرداختی حساب انتقالات جاری